

ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΒΑΛΤΟΥ

ΧΩΡΑΦΙΑ, ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΜΠΑΤΣΟΙ ΣΤΟΝ ΠΛΗΜΜΥΡΙΣΜΕΝΟ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΚΑΜΠΟ

ΚΑΙ ΜΟΛΙΣ ΤΕΛΕΙΩΣΑΝ ΟΙ ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ... ΗΡΘΑΝ ΟΙ ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ!

«Η φύση εκδικείται» παπαγάλισαν οι δημοσιογράφοι σαν κομμένες κεφαλές. «Πρωτοφανές: τόσα मिलिकράμ βροχής μια φορά στα 16.000 χρόνια» διατύπωσαν με ύφος οι ειδικοί. «Κάτι λαμόγια έφαγαν τα λεφτά και δεν φτιάχτηκαν αντιπλημμυρικά έργα» κατήγγειλαν οι υποψήφιοι διαχειριστές των επόμενων αντιπλημμυρικών κονδυλίων. «Η κυβέρνηση αδιαφορεί για τις πλημμυρισμένες περιοχές» ξεσπάθωσαν οι καλοί συριζαίοι.

Η εμπειρία των τελευταίων χρόνων όμως και οι πληγές του Φαραώ που πέφτουν η μία μετά την άλλη στα κεφάλια μας, μας υποχρεώνουν να είμαστε τρομερά καχύποπτοι κάθε φορά που ακούμε για «έκτακτη ανάγκη». Όσον αφορά τις πλημμύρες μάλιστα έχουμε ως παρακαταθήκη και την μπροσούρα *Looters Will Be Shot: Φυσικές Καταστροφές, Δημόσια Τάξη και Πρωταρχική Συσώρευση* που είχε εκδώσει η αυτόνομη φοιτητική ομάδα *Αρνητικές Επιστήμες* το 2015. Η μπροσούρα αναφερόταν, μεταξύ άλλων, στον τυφώνα Κατρίνα που χτύπησε τη Νέα Ορλεάνη το 2005. Υποστήριζε πως το αμερικανικό κράτος «δεν ολιγώρησε, δεν άργησε, δεν λάθεψε» στη διαχείριση του τυφώνα:

Η Νέα Ορλεάνη πλήττεται από τυφώνες και πλημμύρες, σχεδόν από ιδρύσεώς της. [...] Όλοι, μα όλοι, ήξεραν ότι αργά ή γρήγορα η Νέα Ορλεάνη θα χτυπιόταν από έναν τυφώνα. [...] Η εκκένωση της πόλης, ο θάνατος των εργατών κι ο κρατικός έλεγχος του μητροπολιτικού πεδίου δεν ήταν η απόδειξη ότι ο στόχος απέτυχε. Ήταν ο ίδιος ο στόχος. Στη Νέα Ορλεάνη δοκιμάστηκε ένα στρατιωτικοποιημένο μοντέλο δημόσιας τάξης. [...] Κατόπιν η ανοικοδόμηση της πόλης μπορούσε να προχωρήσει. Η αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης μπορούσε να συνεχιστεί με άλλους όρους.¹

Υποστήριζε επίσης πως το ελληνικό κράτος έχει σχέδιο διαχείρισης των φυσικών καταστροφών. Το σχέδιο λέγεται *Ξενοκράτης*, περιλαμβάνει από πλημμύρες και καύσωνες μέχρι τρομοκρατικές επιθέσεις, χρονολογείται από το 2003 και οι ειδικοί που το εκπόνησαν (όπως ο Ευθύμης Λέκκας), όχι απλά συνεχίζουν να έχουν λόγο στις κρατικές πολιτικές, αλλά ο λόγος τους έχει έρθει περισσότερο στο προσκήνιο από ποτέ.

Να λοιπόν μια χρήσιμη αφετηρία για να μιλήσει κανείς για τις πρόσφατες πλημμύρες χωρίς να παπαγάλισι αυτό που λένε τα κανάλια:

- Μια πλημμύρα στη Θεσσαλία δεν είναι πρωτοφανής και δεν οφείλεται στη βροχή της χιλιετίας. Η Θεσσαλία πλημμυρίζει από πάντα και υπάρχουν συγκεκριμένοι λόγοι γι' αυτό.
- Το ελληνικό κράτος δεν είναι άμπαλο. Η καταστροφή είναι απόδειξη πως το κράτος δουλεύει μια χαρά και όχι πως απέτυχε. Γιατί οι κρατικοί στόχοι διαφέρουν πάντοτε από τους ανθρώπινους.
- Η πλημμύρα της Θεσσαλίας είναι η τελευταία λέξη της διαχείρισης έκτακτων αναγκών του ελληνικού κράτους: μια νέα μηντιακή αντιμετώπιση, μια νέα επιστημονική ρητορική, μια νέα στρατιωτική διαχείριση, μια νέα αστυνομική μεταχείριση.
- Το κράτος αντιμετωπίζει τις καταστροφές ως ευκαιρίες. Η λεγόμενη «ανοικοδόμηση» δεν είναι παρά μια ευκαιρία για το κράτος να αναδιοργανώσει ολόκληρο το παραγωγικό μοντέλο μιας περιοχής με νέους όρους.

ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ: ΤΟ ΦΤΙΑΞΙΜΟ ΜΙΑΣ ΔΙΑΡΚΟΥΣ ΠΛΗΜΜΥΡΑΣ

Διασχίζοντας κανείς με το αυτοκίνητο τον θεσσαλικό κάμπο, νομίζει ότι κοιτάζει τη «φύση». Λογικό, γιατί το μάτι συναντά κοιλάδες, χωράφια, αγροκαλ-

λιέργειες, και όχι το τσιμέντο της πόλης. Στην πραγματικότητα όμως δεν βλέπει τη «φύση». Βλέπει τη μεγαλύτερη αγροτική βιομηχανία του ελληνικού καπιταλισμού, με συμμετοχή 5,5% στο ΑΕΠ της χώρας.² Μάλιστα, για να φτιαχτεί αυτή η βιομηχανία η «φύση» έπρεπε να κάνει λίγο στην άκρη.

Η Θεσσαλία και η Μακεδονία, οι δύο μεγάλοι «κάμποι» της χώρας, δεν ήταν παρά ένας βάλτος όταν προσαρτήθηκαν στην Ελλάδα. Από κει προκύπτει και ο τίτλος του υπέροχα φασιστικού βιβλίου της Πηνελόπης Δέλτα με το οποίο εξοικειωνόμαστε στο σχολείο: *Τα Μυστικά του Βάλτου* διαδραματίζονται στη Μακεδονία, η οποία τότε ήταν ολόκληρη ένας βάλτος. Ο στρατηγός Μεταξάς στη δεκαετία του '30 δεν ασχολήθηκε μόνο με τα δάση, όπως είδαμε στο προηγούμενο κείμενο. Διέταξε και την αποξήρανση μεγάλων εκτάσεων, τόσο στη Θεσσαλία όσο και στη Μακεδονία και τη μετατροπή τους από βάλτους σε χωράφια. Ο λόγος ήταν αφενός η εγκατάσταση και η σίτιση του αυξημένου πλέον ελληνικού πληθυσμού (λόγω της έλευσης των προσφύγων από τη Μικρά Ασία) και αφετέρου η επάρκεια τροφίμων για το ελληνικό κράτος που βάδιζε ήδη γοργά προς τον παγκόσμιο πόλεμο. Συνολικά μέχρι το τέλος του Μεσοπολέμου είχαν «αποκαλυφθεί» 780.000 στρέμματα, τα οποία είχαν μετατραπεί σε καλλιεργήσιμα χωράφια.³ Στον θεσσαλικό κάμπο συγκεκριμένα εκείνη τη δεκαετία 400.000 στρέμματα μεταξύ Καρδίτσας, Δομοκού, Φαρσάλων και Λάρισας μετατράπηκαν από βάλτος σε καλλιεργήσιμες εκτάσεις.⁴ Πρόκειται ακριβώς για τις περιοχές που πλημμυρίζουν κάθε φορά που βρέχει έντονα, ακριβώς για τις περιοχές που πλημμύρισαν και φέτος.

Μετά την αποξήρανση των βάλτων, η «αποκάλυψη» εδαφών συνεχίστηκε με τις λίμνες. Δεκάδες λίμνες σε όλη τη χώρα αποξηράνθηκαν από τη δεκαετία του 1930 ως και αυτή του 1960 για να δημιουργηθούν καλλιεργήσιμες εκτάσεις. Η περίφημη λίμνη Κάρλα που έγινε διάσημη τον τελευταίο μήνα είναι ένα τέτοιο παράδειγμα. Αποξηράνθηκε το 1962 για να δώσει στο ελληνικό κράτος ακόμα περισσότερες «γόνιμες γαίες». Τα χωράφια όμως που δημιουργήθηκαν από την αποξήρανση της Κάρλας, έκτασης περίπου 78.000 στρεμμάτων, «δεν απέδωσαν τα αναμενόμενα οφέλη, καθώς πλημμύριζαν με την πρώτη νεροποντή».⁵ Τη στιγμή που γράφεται αυτό το κείμενο, το νερό στη λίμνη Κάρλα την έχει καταστήσει τη μεγαλύτερη λίμνη της χώρας!

Την ίδια περίοδο, το ελληνικό κράτος μετέφερε την κοίτη του ποταμού Πηνειού για να αυξηθούν ακόμη περισσότερο οι γεωργικές εκτάσεις. Παράλληλα, τα ρέματα μπαζώθηκαν και γύρω απ' τα χωράφια που φτιάχνονται εκεί που κάποτε ήταν ποτάμι/ρέμα/λίμνη/έλος χτίζονται κτήρια ή δρόμοι.⁶ Χαρακτηριστικά, ο Πηνειός το 1946 είχε κοίτη με άνοιγμα 130 μέτρα και τώρα είναι στα 35 μέτρα, ενώ η κοίτη του Πάμισου έχει μειωθεί από τα 197 στα 63 μέτρα.⁷ Όπως είπε κι ο δήμαρχος Μουζακίου μετά την πρόσφατη καταστροφή, «Εδώ και δεκαετίες μπάζωναν και ξαναμπάζωναν το ποτάμι, με αποτέλεσμα τα κτήρια να πλησιάζουν όλο και πιο πολύ την κοίτη του ποταμού».⁸

Όλες αυτές οι παρεμβάσεις προφανώς δεν βοήθησαν καθόλου την ήδη ευαίσθητη στις πλημμύρες Θεσσαλία. Με άλλα λόγια, ο θεσσαλικός κάμπος πλημμύριζε από πάντα. Γι' αυτό και η φυσιολογική του κατάσταση ήταν να είναι βάλτος. Η μετατροπή ενός βάλτου σε βιομηχανία αγροτικών προϊόντων το μόνο που κατάφερε είναι να μετατρέψει τις πλημμύρες που κανονικά δε θα αποτελούσαν καν είδηση, σε φοβερές καταστροφές. Οι κάτοικοι της Θεσσαλίας λοιπόν ζουν με τις πλημμύρες. Ένας απ' τους πληγέντες της Μεταμόρφωσης (που είχε πλημμυρίσει και το 1994), έλεγε τότε: «Το χωριό πρέπει να φύγει. Γιατί δεν είναι ούτε η πρώτη ούτε η δεύτερη φορά».⁹ Κι όμως - το χωριό δεν έφυγε. Το ελληνικό κράτος με κάποιο τρόπο συντηρούσε μια περιοχή που πλημμύριζε κάθε τρεις και λίγο.

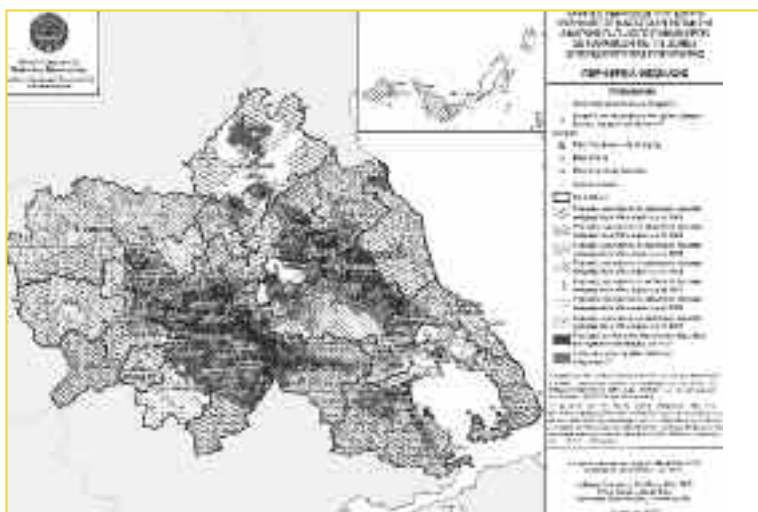
Κι ενώ όλοι οι ντόπιοι ξέρουν ότι η Θεσσαλία πλημμυρίζει εδώ και δεκαετίες, και ότι παρ' όλα αυτά κάπως συνεχίζει να υπάρχει, στήθηκε μια ολόκληρη ρη-

τορική, βασικό συστατικό της οποίας ήταν το «πρωτοφανές» του πράγματος. Ενώ τα ίδια άρθρα που κυκλοφόρησαν μετά την πρόσφατη πλημμύρα και έσκουζαν για το πόσο «πρωτοφανές» ήταν αυτή, στην πραγματικότητα περιέγραφαν πως η ιστορία της Θεσσαλίας είναι μια ιστορία από πλημμύρες.¹⁰

Για τα αφεντικά του κάμπου, οι πλημμύρες είναι μες στα ρίσκα του επαγγέλματος. Ή, για να το θέσουμε με τα λόγια του κ. Λέκκα, «τα οικονομικά πλεονεκτήματα μερικών τοποθεσιών οδηγούν σε όλο και πυκνότερη κατοίκηση περιοχών που στο παρελθόν αποτελούσαν ζώνες καταστροφών».¹¹

ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ: Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΦΕΤΙΝΗΣ ΠΛΗΜΜΥΡΑΣ

Το ελληνικό κράτος το γνωρίζει πολύ καλά αυτό. Το σχέδιο Ξενοκράτης μάλιστα περιλαμβάνει ειδικά υποσχέδια για κάθε μορφή καταστροφής, μεταξύ των οποίων και για τις πλημμύρες. Στο σχέδιο Δάρδανος 2 λοιπόν (ναι, όλα έχουν παλαβά ονόματα αρχαίων) που επικαιροποιήθηκε πέρυσι, περιλαμβάνεται ο παρακάτω χάρτης της Θεσσαλίας:

Εκεί φαίνεται (ή μάλλον απ' τις τόσες κάθετες, οριζόντιες και πάσης φύσεως διαγωνίες γραμμές δεν φαίνεται) πως κάθε γωνιά της Θεσσαλίας έχει κηρυχτεί σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης τουλάχιστον μία φορά μες στα τελευταία εφτά χρόνια. Δηλαδή εδώ και εφτά χρόνια κάθε χρόνο (και όχι μόνο τη χρονιά του «ιανού») ένα κομμάτι της Θεσσαλίας πλημμυρίζει. Αλλά ο χάρτης δεν δείχνει μόνο αυτό· δείχνει και μια εκτίμηση για το ποιες είναι οι «ζώνες υψηλού κινδύνου». Οι οποίες (αν φαίνονται με την ταπεινή μας διχρωμία), συμπίπτουν εντυπωσιακά με τις εκτάσεις που όντως πλημμύρισαν στις αρχές του Σεπτεμβρίου (και που φαίνονται στον παρακάτω χάρτη).

Πράγμα που επιβεβαιώνει ότι φυσικά όλοι γνωρίζουν ποιες περιοχές κινδυνεύουν να πλημμυρίσουν σε περίπτωση γερής μπόρας. Από κει και πέρα, αρχίζει η διαχείριση της μπόρας. Και η διαχείριση της φετινής μπόρας ήταν αν μη τι άλλο εντυπωσιακή και αντάξια της κινδυνολογίας που κυριαρχεί από τον ιό κι έπειτα.

Καταρχάς, το φαινόμενο της ονοματοδοσίας καταϊγίδων συνεχίζεται ακάθεκτο. Σύμφωνα μάλιστα με την ΕΜΥ, η ονοματοδοσία των βροχών βοηθά να γίνουν viral στα social media.¹³ Τα κινητά της μισής χώρας άρχισαν και πάλι να βαράνε σα σειρήνες. Τι κι αν στην Αθήνα ο «Ντάνιελ» δεν ήταν παρά μια κανονική βροχή κι ο «Ελίας» ούτε καν μια ψιχάλα; Κάτι εκατομμύρια κινητά έσπειραν για άλλη μια φορά τον τρόμο. Οι μετεωρολόγοι διεκδίκησαν για ακόμη μια φορά περισσότερα κονδύλια και αναβάθμιση του ρόλου τους.¹⁴

Στη Θεσσαλία συγκεκριμένα, το κράτος έκανε ακόμη πιο αισθητή την παρουσία του (και όχι μέσω της ανυπαρξίας όπως υποστηρίζουν οι αριστεροί).

Όταν η μπροσούρα *Looters Will Be Shot* σχολίαζε (σ. 60) ότι ο κ. Λέκκας υποστήριζε πως σε μια καταστροφή «η εκκένωση περιοχών είναι ο καλύτερος τρόπος για την εξασφάλιση της ασφάλειας», είναι πιθανόν ούτε ο ίδιος να μην περίμενε το πόσο γρήγορα θα έφταναν οι απόψεις του στο επίκεντρο των κρατικών στρατηγικών. Στη Θεσσαλία εφαρμόστηκαν απανωτές εκκενώσεις οικισμών, απαγορεύσεις κυκλοφορίας αλλά καραντίνα κι ο (παντοτινός) δήμαρχος Βόλου έβγαине με γαλότσες να επιβάλλει αυτοπροσώπως την απαγόρευση κυκλοφορίας, κάνοντας στην πραγματικότητα προεκλογική εκστρατεία.

Για σχεδόν ένα μήνα ολόκληρη η χώρα είχε μπει σε ένα καθεστώς έκτακτης ανάγκης, όπου οι κρατικοί ειδικοί εξέπεμψαν τρόμο και μαζί το μήνυμα πως όλοι θα πεθάνουμε εκτός κι αν κρατηθούμε σφιχτά απ' το κράτος. Μας εξοικείωσαν επίσης και με την ιδέα του στρατού στον δρόμο. Ο Ευάγγελος Βενιζέλος, βέβαια, σημείωνε πως αυτό δεν είναι αρκετό:

Το κράτος συνολικά πρέπει να μετασηματιστεί σε «κράτος πολιτικής προστασίας». Δεν αρκεί η ύπαρξη ορισμένων ειδικών δομών. Το σύνολο των πολιτικών θεσμών, των υπηρεσιών, των επιπέδων διοίκησης και αυτοδιοίκησης, της κοινωνίας των πολιτών και των επιχειρήσεων οριζόντια πρέπει να οργανωθεί και να κινηθεί με άξονα την πολιτική προστασία σε επίπεδο αντίστοιχο μιας «πολεμικής» κινητοποίησης.¹⁵

Αυτό που ζητάει ο Βενιζέλος, είναι αυτό προς το οποίο βαδίζουμε ήδη. Ένα κράτος έκτακτης ανάγκης δηλαδή, με μια διαρκή κατάσταση πολέμου στο εσωτερικό που θα πυροδοτείται από αλληπάλληλα αναπάντεχα συμβάντα.

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ: ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ, ΧΩΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ

Το βασικότερο όμως ήταν πως το ελληνικό κράτος έκανε σχέδια για το μέλλον. Ο κ. Λέκκας σημειώνει πως η καταστροφή αποτελεί πάντοτε και ευκαιρία.¹⁶ Το *Looters Will Be Shot* υποστήριζε (σ. 25) πως το κράτος:

σε στιγμές κοινωνικής αποδιοργάνωσης βλέπει την ευκαιρία για διαχείριση μεγάλης κλίμακας. Στις δυνητικές «εστίες ανομίας» την ευκαιρία για εφαρμογή και εξέλιξη των στρατιωτικών μεθόδων διαχείρισης του πληθυσμού. Κατά τα άλλα το διακόβευμα εξακολουθεί να είναι η αναπαρωγή της εργατικής δύναμης με τους πιο συμφέροντες όρους. Στο βαθμό που οι ισχύουσες μέθοδοι αποτυγχάνουν, καινούργιες πρέπει να πάρουν τη θέση τους.

Η διατύπωση μάς φαίνεται ακόμη αρκετά πετυχημένη. Το ελληνικό κράτος είδε τις πλημμύρες ως ευκαιρία. Ως ευκαιρία να επιβάλλει τη σύγχυση και τον πανικό, ως ευκαιρία να εφαρμόσει και να εξελίξει στρατιωτικές μεθόδους διαχείρισης του πληθυσμού. Αλλά και ως ευκαιρία να επανεξετάσει το υπάρχον καπιταλιστικό μοντέλο της Θεσσαλίας και «στο βαθμό που οι ισχύουσες μέθοδοι αποτυγχάνουν», να ανοικοδομήσει την περιοχή δοκιμάζοντας καινούργιες.

Και πράγματι. Οι «ισχύουσες μέθοδοι» καπιταλιστικής οργάνωσης της εργασίας στη Θεσσαλία πριν τις πλημμύρες δεν φαινόταν να πηγαίνουν και πολύ καλά:

Η καπιταλιστική κρίση είχε χτυπήσει άσχημα την αγροτική παραγωγή της Θεσσαλίας. Τα βασικά προϊόντα που παράγονται στη Θεσσαλία είναι το βαμβάκι, τα μήλα, το καλαμπόκι και η βιομηχανική ντομάτα. Από το 2000 ως το 2018 εγκαταλείφθηκαν 1,2 εκατομμύρια στρέμματα καλλιεργειών επειδή είχαν λάψει να είναι κερδοφόρα.¹⁷ Με άλλα λόγια, τα αγροτικά προϊόντα του θεσσαλικού κάμπου δεν ήταν ανταγωνιστικά και παρέμεναν απούλητα. Εδώ και τουλάχιστον δύο χρόνια όσοι ασχολούνται με τη Θεσσαλία σημειώνουν πως «χρειάζεται ένα νέο παραγωγικό μοντέλο», γιατί το «παρόν μοντέλο» είναι «μη βιώσιμο».¹⁸

Το φετινό καλοκαίρι, πριν βουλιάξει δηλαδή στη λάσπη η Θεσσαλία, ήταν ακόμη πιο καταστροφικό για τα αφεντικά της Θεσσαλίας.

ΚΑΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΤΙ ΘΑ ΓΙΝΕΙ;

Πολύς ντόρος έγινε για τα κατεστραμμένα χωράφια. Ελάχιστος για τους μετανάστες εργάτες γης που δούλευαν σ' αυτά τα χωράφια. Κανείς δεν μας είπε αν και πόσοι έχασαν τις δουλειές τους, τα σπίτια τους, ίσως και τις ζωές τους. Κανείς δεν μας είπε πόσα αφεντικά του κάμπου με «πλεονάζουσες παραγωγικές δυνατότητες» βρήκαν την πλημμύρα ως ευκαιρία να κλείσουν τους εργάτες τους στο σπίτι (αν είχαν) και να τους αφήσουν απλήρωτους (χωρίς καν το επίδομα της καραντίνας).

Το μόνο που μάθαμε είναι ότι όλο και μεγαλύτερες μερίδες αυτής της κοινωνίας, θα αντιμετωπίζονται με όρους «πάτου». Για παράδειγμα, μια μερίδα πλημμυροπαθών (προφανώς τα ταξικά κατώτερα κομμάτια τους) μεταφέρθηκαν στο στρατόπεδο συγκέντρωσης μεταναστών του Κουτσόχερου. Για να βγουν ή να μπουν απ' το στρατόπεδο μάλιστα, πρέπει να δίνουν τα στοιχεία τους στους φύλακες στην πύλη.²⁷ Ορίστε: και καθεστώς στρατοπέδου συγκέντρωσης, και γλιτώνει το ελληνικό κράτος το μισθό του συριζαίου διερχόμενου.

Η κατάσταση του βαμβακιού το καλοκαίρι είχε ως εξής:

Σε δίνη και περιπέτειες μπαίνει το ελληνικό βαμβάκι. Η οικονομική περιπέτεια της Τουρκίας [...] σε συνδυασμό με τα προβλήματα στην οικονομία της Αιγύπτου, προβληματίζει τα ελληνικά εκκοκκιστήρια, καθώς ένα μεγάλο μέρος του εκκοκκισμένου βάμβακος κατευθύνεται κυρίως στα κλωστήρια των συγκεκριμένων αυτών γειτονικών χωρών. [...] Οι Ασιατικές αγορές είναι μακριά, άρα το κόστος μεταφοράς αυξάνει [...] Στην Ευρώπη εξάλλου υπάρχει πλέον μια τάση ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης παλιών βαμβακερών ενδυμάτων στο πλαίσιο της προστασίας του περιβάλλοντος, γεγονός που δυσχεραίνει -σε συνδυασμό με την παγκόσμια οικονομική ύφεση- την κατανάλωση.

Ήδη υπάρχουν αδιάθετοι από πέρυσι 80.000 τόνοι εκκοκκισμένου βάμβακος στα ελληνικά εκκοκκιστήρια, ενώ το υψηλό κόστος παραγωγής οι κακές καιρικές συνθήκες φέτος στο φυτόμα που οδήγησαν σε επανασπορές, σε συνδυασμό με τις χαμηλές εμπορικές τιμές λόγω της μείωσης της παγκόσμιας κατανάλωσης προβληματίζουν και τους αγρότες στο θεσσαλικό κάμπο για τη συνέχιση της καλλιέργειας...¹⁹

80.000 απούλητοι τόνοι από πέρυσι, χώρες που δεν ψήνονται να αγοράσουν, ακριβώς μεταφορικά, μεγάλο κόστος παραγωγής και ευρωπαίοι που τη βλέπουν «περιβάλλον». Ζόρικα τα πράγματα για το βαμβάκι, ε;

Όχι βέβαια πως τα μήλα πήγαιναν πολύ καλύτερα. Περισσότερα από τα μισά μήλα που εξάγει συνολικά η Ελλάδα πωλούνται στην Αίγυπτο. Πέρυσι η Αίγυπτος μείωσε τις εισαγωγές ελληνικών μήλων στο μισό (σε χρήματα αυτό σημαίνει πως η Ελλάδα εισέπραξε 25 εκατομμύρια ευρώ το 2021 και μόλις 11 εκατομμύρια το 2022), πράγμα που «ανάγκασε αρκετούς παραγωγούς να αφήσουν ασυγκόμιστη τη σοδειά τους». Έλα όμως που η Αίγυπτος αποφάσισε να χάσει στην Ελλάδα έναν επιπλέον δασμό 10% σε μια σειρά προϊόντων μεταξύ των οποίων βρίσκονται και τα μήλα. Τον Αύγουστο λοιπόν, λίγο πριν ο Daniel χτυπήσει τα μήλα της Θεσσαλίας, η κατάσταση είχε φτάσει σε αδιέξοδο:

Όμως η συγκομιδή των μήλων στην χώρα μας ξεκινά σε περίπου 10 ημέρες, ενώ οι μεγάλες ποσότητες θα συγκομιστούν από τον Σεπτέμβριο. Αν το πρόβλημα παραμείνει όλο τον Σεπτέμβριο θα είναι καταστροφικό για την ελληνική παραγωγή. Από αρχές Οκτωβρίου ξεκινά η συγκομιδή των μήλων της Πολωνίας (μεγαλύτερη παραγωγός χώρα στην ΕΕ), που την βο-

λεύει αφάνταστα να έχουν «μπλοκαριστεί» τα ελληνικά μήλα γιατί αν μέχρι τότε έχει καταργηθεί ο δασμός θα μπουν στην αιγυπτιακή αγορά τα δικά τους φρέσκα μήλα. Από την άλλη στην χώρα μας θα είναι δύσκολη και με υψηλό κόστος η αποθήκευση τόσων ποσοτήτων μήλων σε ψυγεία για να περιμένουν να εξαχθούν. [...] Η άμεση παρέμβαση της Ελληνικής Πολιτείας στις Αιγυπτιακές Αρχές για την εξαίρεση, τουλάχιστον των μήλων, από το νέο φόρο αποτελεί μονόδρομο για την επιβίωση του κλάδου.

Το θέμα έφτασε στη Βουλή, το υπουργείο Εξωτερικών έκανε ό,τι μπορούσε, αλλά λύση δεν βρέθηκε: τα ελληνικά μήλα «θα έμεναν ασυγκόμιστα». ²⁰ Η κατάσταση στο καλαμπόκι δεν διέφερε και πολύ. ²¹ Δεν υπάρχει λόγος να συνεχίσουμε, το πιάνετε το νόημα. Το ζουμί είναι πως η αγροτική παραγωγή της Θεσσαλίας ήταν «μη βιώσιμη». Εν μέσω εμπορικού πολέμου, ο θεσσαλικός κάμπος είχε «πλεονάζουσες παραγωγικές δυνατότητες». Κάτι έπρεπε να γίνει. Τα τελευταία χρόνια άλλωστε, οι αρμόδιοι έχουν συσσωρεύσει άφθονη εμπειρία για το πώς να χρησιμοποιούν την έκτακτη ανάγκη για τέτοιου είδους προβλήματα. ²²

Και μετά ήρθαν οι πλημμύρες. Το έργο δεν ήταν και πολύ πρωτότυπο.

Καταρχάς, το ελληνικό κράτος αμέσως διεκδίκησε και πήρε πάνω από 2 δις. ζεστό ευρωπαϊκό χρήμα για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πλημμύρας. Έπειτα, ο κ. Αυγενάκης, υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης, ζήτησε από την ευρωπαϊκή ένωση αύξηση του γεωργικού αποθεματικού, αύξηση του μεριδίου της Ελλάδας σ' αυτό, χρήση αυτών των χρημάτων για αποζημιώσεις, παράκαμψη των ευρωπαϊκών κανόνων για την κρατική ενίσχυση συγκεκριμένων κλάδων, και άλλα μέτρα «όπως αυτά που εγκρίθηκαν για την περίοδο COVID-19». ²³

Τα ευρωπαϊκά κονδύλια, δηλαδή τα ωραία λεφτουδάκια των γερμανών, θα πρέπει να αποζημιώσουν τις χαμένες σοδειές των ελληνικών μήλων που υπό κανονικές συνθήκες μπορεί να μην είχαν πλημμυρίσει, αλλά σίγουρα θα έμεναν ασυγκόμιστα και απούλητα. Μπορεί δηλαδή τα μήλα που δεν ήθελε να εισάγει η Αίγυπτος, να τα πληρώσει η Γερμανία (χωρίς καν να τα εισάγει). Καλό; Άλλωστε η Θεσσαλία βασίζεται εδώ και χρόνια στις ευρωπαϊκές επιδοτήσεις. Όπως είχε πει και ο (πρώην πλέον) περιφερειάρχης: «Η Θεσσαλία είναι παντού στην Ευρώπη, όπως παντού είναι και η Ευρώπη μέσα στη Θεσσαλία. Το ΕΣΠΑ είναι χαραγμένο στην καρδιά των ανθρώπων που βοηθιούνται». ²⁴

Ταυτόχρονα, η συζήτηση περί «νέων μεθόδων» εφόσον «οι παλιές αποτυγχάνουν» άνοιξε για τα καλά. Ο αγρότης Γ. Βάγγος, έλεγε στο ραδιόφωνο του Σκάι ότι πρέπει «να δούμε την καταστροφή ως ευκαιρία, γιατί άντε και την ξαναφτιάξαμε τη Θεσσαλία όπως ήταν... μπορούμε με αυτό το κόστος παραγωγής να ανταγωνιστούμε το βαμβάκι της Αιγύπτου; Το καλαμπόκι της Βουλγαρίας, της Ρουμανίας [...]» ²⁵ Οι εφημερίδες έσπευσαν να μας ενημερώσουν ότι «στον κάμπο οι φυσικοί πόροι –κυρίως το νερό– είχαν ήδη εξαντληθεί», ότι «πριν την καταστροφή επικρατούσε ένα οικολογικά αδιέξοδο μοντέλο παραγωγής» και ότι «η επανάληψη του ίδιου μοντέλου δε θα είναι βιώσιμη». ²⁶

Πίσω από τα δήθεν οικολογικά πέπλα, οι σκέψεις που κρύβονται χωρίς να διατυπώνονται ρητά έχουν να κάνουν με το μέλλον της ελληνικής οικονομίας. Θα ξαναφυτέψουμε βαμβάκι και μήλα που εν μέσω εμπορικού πολέμου πάνε άπατα ή θα το πάρουμε αλλιώς το πράγμα; Θα βασίσουμε την οικονομία της Θεσσαλίας στα αγροτικά ΕΣΠΑ ή σε τίποτα άλλο; (Σε τίποτα άλλα ΕΣΠΑ, δηλαδή, μη φανταστείτε).

Αυτά είναι τα φλέγοντα ερωτήματα για τους αρμόδιους και όχι το ποιος πλημμύρισε, ποιος πνίγηκε και ποιος δεν έκανε τα αντιπλημμυρικά έργα που είχε υποσχεθεί. Μέχρι ν' απαντηθούν αυτά τα ερωτήματα πάντως, η αντιμετώπιση με όρους «έκτακτης ανάγκης» είναι απολύτως πετυχημένη. Εδώ που τα λέμε, η «χρήσιμη αφετηρία» είναι χρήσιμη και για «κατάληξη»:

- Μια πλημμύρα στη Θεσσαλία δεν είναι πρωτοφανής και δεν οφείλεται στη βροχή της χιλιετίας. Η Θεσσαλία πλημμυρίζει από πάντα και υπάρχουν συγκεκριμένοι λόγοι γι' αυτό.
- Το ελληνικό κράτος δεν είναι άμαλο. Η καταστροφή είναι απόδειξη πως το κράτος δουλεύει μια χαρά. Γιατί οι κρατικοί στόχοι διαφέρουν πάντοτε από τους ανθρώπινους.
- Η πλημμύρα της Θεσσαλίας είναι η τελευταία λέξη της διαχείρισης έκτακτων αναγκών του ελληνικού κράτους: μια νέα μηνιακή αντιμετώπιση, μια νέα επιστημονική ρητορική, μια νέα στρατιωτική διαχείριση, μια νέα αστυνομική μεταχείριση.
- Το κράτος αντιμετωπίζει τις καταστροφές ως ευκαιρίες. Η λεγόμενη «ανοι-

Ε ΟΧΙ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΦΑΝΕΣ

Πάνω, η πλημμύρα της Μεταμόρφωσης Καρδίτσας το 1994. Κάτω το ίδιο μέρος το 2020. Οι φωτογραφίες από το 2023 δεν διαφέρουν ιδιαίτερα. Είναι βέβαιο πως οι κάτοικοι της περιοχής έχουν αντικρίσει το ίδιο θέαμα και κάμπουσες άλλες φορές οι οποίες δεν έφτασαν καν στα κανάλια. Το μόνο που διαφέρει σε κάθε πλημμύρα είναι η διαχείρισή της.

κοδόμηση» δεν είναι παρά μια ευκαιρία για το κράτος να αναδιοργανώσει ολόκληρο το παραγωγικό μοντέλο μιας περιοχής με νέους όρους.

Μετά τους ιούς και τις φωτιές λοιπόν, η τελευταία λέξη της κρατικής αλυσίδας «έκτακτων αναγκών» ήταν το νερό. Τα ξαναλέμε όταν βρέξει ακρίδες και βατράχια.

ΦΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΑ

Τα φράγματα, όπως πολλά απ' τα τεχνολογικά μέσα του καπιταλισμού γίνονται αντιληπτά ως κάτι εξ ορισμού «καλό»: φτιάχνεις φράγμα = εμποδίζεις την πλημμύρα. Η πραγματικότητα δεν είναι καθόλου έτσι. Τα φράγματα δεν εξαφανίζουν το νερό. Απλώς καναλιζάρουν την πορεία του. Γι' αυτό και είναι φτιαγμένα ώστε εξ ορισμού να μπορούν να «ανοίξουν» προς διάφορες κατευθύνσεις.

Συχνά το άνοιγμα αυτό παρουσιάζεται με οσμή σκανδάλου, όπως τώρα που οι αρμόδιοι άνοιξαν τα φράγματα των ποταμών Καράμπαλη, Ενιπέα και Καλέντζη για να διοχετεύσουν το νερό στον κάμπο και όχι στην πόλη της Καρδίτσας. Στην μπροσούρα *Looters Will Be Shot* το σπάσιμο των φραγμάτων της Νέας Ορλεάνης για να διοχετευτεί το νερό του τυφώνα Κατρίνα στις εργατογειτονίες των μαύρων και όχι στις αστικές γειτονίες, περιγράφεται με την ίδια εσάν σκανδάλου. Στην πραγματικότητα όμως, αυτό το «σπάσιμο» των φραγμάτων προς συγκεκριμένες κατευθύνσεις είναι εγγεγραμμένο στην ίδια τη φύση των φραγμάτων. Είναι κομμάτι της εγκεκριμένης λειτουργίας τους και όχι μια σκανδαλώδης παραφωνία.

Προφανώς λοιπόν το κράτος θα κάνει και τέτοιους λογαριασμούς: την πόλη ή το χωράφι με τα μήλα που δεν πουλιούνται; Το γκέτο ή το χλιδάτο προάστιο; Αριστερά ή δεξιά; Θυμηθείτε άλλωστε και το ουκρανικό κράτος που στην αρχή του πολέμου έσπασε μόνο του τα φράγματα για να πλημμυρίσει τις πεδιάδες του και να καθυστερήσει την επέλαση των Ρώσων.²⁸ Στην Θεσσαλία, το σπάσιμο των φραγμάτων είναι παλιά ιστορία. Στις μεγάλες πλημμύρες του 1994, οι κάτοικοι της Μεταμόρφωσης κατηγορούσαν τους αρμόδιους πως κάθε φορά σπάνε το φράγμα προς τη δική τους μεριά, ενώ «έπρεπε να σπάσουν το ποτάμι προς την Αγία Σοφία που λέμε για να σωθεί η Μεταμόρφωση».²⁹

Αυτά τα σπασίματα είναι λοιπόν ενταγμένα στις «κανονικές» χρήσεις των φραγμάτων. Τα ατυχήματα από την άλλη, είναι διαφορετική ιστορία. Γιατί τα φράγματα πολλές φορές μπορούν να ενισχύσουν την καταστροφικότητα μιας πλημμύρας³⁰ Ένα φράγμα που καταρρέει, πολλαπλασιάζει τρομακτικά τη δύναμη του νερού, όπως απέδειξαν και οι πρόσφατες καταστροφές στη Λιβύη. Για άλλη μια φορά, η μηχανικά ενισχυμένη παραγωγικότητα της εργασίας, καθιστά τα τεχνολογικά ατυχήματα όλο και πιο θανάσιμα.

16. Διαχείριση Κινδύνων, Καταστροφών και Κρίσεων, ΙΝΕ-ΓΣΕΕ.

17. «Η ερημοποίηση των εδαφών απειλεί τον Θεσσαλικό κάμπο - Τι δείχνουν τα στοιχεία έρευνας», *real.gr*, 19/2/2022.

18. «Ο επερχόμενος παγκόσμιος πληθωρισμός επιτάσσει αλλαγή παραγωγικού μοντέλου», *thessaliatv.gr*, 06/02/2021.

19. «Δυσόιωνο το μέλλον του βαμβακιού- χαμηλές τιμές, κακές καιρικές συνθήκες για αγρότες, μείωση ζήτησης για εκκοκκιστές», *thessaliatv.gr*, 28/06/2023.

20. Όλα τα παραπάνω στα «Κίνδυνος να μείνουν ασυγκόμιστα φέτος τα μήλα λόγω φόρου που έβαλε η Αίγυπτος», *agrotypos.gr*, 25/07/2023 και «Η Αίγυπτος ξανακλείνει την πόρτα στα ελληνικά μήλα», *powergame.gr*, 05/08/2023.

21. «Οι τιμές σε βαμβάκι, καλαμπόκι βυθίζονται σε απόγνωση τους αγρότες στον κάμπο», *thessaliatv.gr*, 16/08/2023.

22. Ο ιός ήταν χαρακτηριστικό τέτοιο παράδειγμα. Βλ. *Autonome Antifa, Το Πείραμα Πανδημίας: Μια ιστορία Ιών, Πειθαρχήσεων και Εμπορικού Πολέμου*, Μάιος 2022.

23. «Τι ζητεί ο Λευτέρης Αυγενάκης από τους υπουργούς Γεωργίας της ΕΕ για Θεσσαλία, Έβρο και Ρόδο», *agro-tec.gr*, 17/09/2023.

24. «Το «αποτύπωμα» της ΕΕ στη Θεσσαλία και η σημασία της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής», *cnn.gr*, 09/02/2023.

25. Εκπομπή Άρη Πορτοσάλτε, Σκάι 100.3, 23/10/23, περίπου στο 31:00.

26. Αυτά έλεγε ο Μ. Ταιντσίνης, άνθρωπος που ανέλαβε να αντικαταστήσει σε σκοτωψοχιά τον Στ. Κασμάτη: «Κώστας Αγοραστός: Εκτοπισμός», *Καθημερινή*, 12/09/2023 και «Κάν' το όπως στην πανδημία», *Καθημερινή*, 17/09/2023.

27. «Φυλακισμένοι» οι άστεγοι πλημμυροπαθείς στο Κουτσόχερο», *Εφημερίδα των Συντακτών*, 26/09/2023.

28. «Πλημμύρισαν ένα χωριό για να σώσουν τη χώρα», *Καθημερινή*, 30/04/2022.

29. *Youtube.com* > Η πλημμύρα στην Μεταμόρφωση (1994)

30. T. Steinberg, *Acts of God: The Unnatural History of Natural Disaster in America*, Oxford University Press, 2000, σ. xvi.

1. Αρνητικές Επιστήμες, *Looters Will Be Shot: Φυσικές Καταστροφές, Δημόσια Τάξη και Πρωταρχική Σύσσωρευση*, Αρχείο 71, 2015, σ. 37-47.

2. «Πνίγηκε» ο μεγαλύτερος τροφοδότης της χώρας – Χάθηκε στις λάσπες το 5% του ΑΕΠ», *Ναυτεμπορική*, 09/09/2023.

3. Σ. Πετμεζάς, *Προλεγόμενα στην Ιστορία της Ελληνικής Αγροτικής Οικονομίας του Μεσοπολέμου*, Αλεξάνδρεια, σ. 245.

4. «Οι πλημμύρες στη σύγχρονη Ελλάδα», *dasarxio.com*, 29/11/2017.

5. «Κάρλα: Μια πονεμένη ιστορία της Θεσσαλίας», *Έθνος*, 10/09/2023.

6. Αγ. Οικονόμου, «Η Παράκτια Ζώνη του Δέλτα Πηνειού Ποταμού: Ανάπτυξη και Προστασία Περιβάλλοντος», *Τεχνικά Χρονικά*, Σειρά II, τεύχ. 1-2, 2005.

7. «Κακοκαιρία Daniel – Μαρτυρίες στην "Κ": "Ήμασταν νοικοκυραίοι και τώρα καταντήσαμε ζητιάνοι"», *Καθημερινή*, 12/09/2023.

8. «Καρδίτσα: Τα διαχρονικά μαζώματα στον Πάμισο ποταμό, στο Μουζάκι», *Καθημερινή*, 12/9/2023.

9. *Youtube.com* > Η πλημμύρα στην Μεταμόρφωση (1994).

10. Για παράδειγμα, «Οι φονικότερες πλημμύρες τα τελευταία 150 χρόνια», *Εφημερίδα των Συντακτών*, 09/09/2023.

11. Ε. Λέκκας, Λέκκας, *Φυσικές και Τεχνολογικές Καταστροφές*, 2000, σ.28.

12. Υπάρχει ολόκληρο στο site της Πολιτικής Προστασίας.

13. *Emy.gr* > Η νέα ονοματοδοσία κακοκαιριών για την περίοδο 2023-24. Βλ. και «Η Ελληνική Οικονομία στον Πάγο», *Antifa* #79, 03/2022.

14. Έχουμε ξαναμιλήσει για το θέμα (κι έτσι όπως δείχνει η κατάσταση θα μιλάμε συχνά): «Η Ελληνική Οικονομία στον Πάγο», *Antifa* #79, 03/2022.

15. Ε. Βενιζέλος, «Κράτος πολιτικής προστασίας», *Καθημερινή*, 03/10/2023.